

v češtině pevný; četl sem několik jeho spisů českých: píše německými rami a pravopisu málo zná. Myšlivští a zahradničtí /i/ mládenci, ne Češi, rádi si při sklence zazpívají vlasteneckou, mají i něco českých kněh. - Počet Němcův v Lednici se v posledních letech zmnožil: stavě zámku mnoho videnských tovaryšův tam přivedlo, kteří oženivše se mis se tam stali, však i Čechové se mezi nima nacházejí.

Slovanský živel v Lednici klesá nemaje ni ve škole ni v kostele pory, ba v obou se pracuje na zněmčení nebohého našeho lidu.

"Ba, matku Slávu v tuhou rakev složit chtějí,
A jaré síly synův, ty spějí."

/.../

Vaší lásce se odporoucí

Váš vděčný a poslušný synovec

Fr. Tomášek

(Dopis Františka Tomáška Františku Sušilovi. Cit. dle: P. Vychodil /ed./
Z doby Sušilovy. Sbírnka dopisů. Brno b. d., s. 291-293)

22.

O stavu Moravské národní jednoty

1853, 4. leden

4. ledna 1853.

Příteli milý, co děláš, že se mi na můj dopis tak dlouho neozýváš. Nemohu déle čekat, mám pilno. Nově vyšlý spolkový zákon chystá naši notě blízkou krizi, i mně, toho času starostě, dělá starosti. Má-li se nota dosáhnouti nejvyššího schválení, bude se musiti, tuším, času přičiněně proměnit v pouhou Matici na vydávání českých kněh; tedy vedle České malé Matice Moravské. Tu však hledě k věci, že totiž s mnohem méně obětí údství České Matice vynáší velikého užitku, údství Moravské Matice však za mnohem větší obětí jen maloučkým výtěžkem odměňuje, nelze se přinesti, že další živení naší Jednoty bylo by směšným, malicherným separatismem. A povznést ji na větší počet údů, na větší jmění, není žádný vyhlídek. Spolkový zákon dále žádá, aby se ve stanovách také udalo, co státi má s jměním, když se spolek rozejde. Tuto vzhledem na záměr Jednoty nevidím přiměřenějšího prostředku, než, rozejde-li se Jednota, aby její jmění v Matici Českou přešlo. Má-li však toto kdysi se státi, a zajisté zanedlouho by k tomu přišlo, proč ne raději hned, kdežto by přece literaře české a rozšiřování jejímu valně bylo tím poslouženo, kdyby se údové Jednoty stali údové Matice České a za tentýž asi příspěvek mnohem více dostávali tamodtud než kdy od Jednoty.

Má-li Jednota knihy vydávati jen z úroků kapitálů, což za tu s pětku může vydati? A bere-li se k tomu kapitál, což potom zbyde, když údové svým povinnostem už dostali až do posledního příspěvku. Rozmnožení údů nejarí se a počet jich skutečně 300 nepřevyšil nikdy. Nad to vydávání literárních děl zde s mnohem většími nesázemi a útratami zápasí než v Praze; to jest tedy skutečně plýtvání skrovnými silami, vynucujeme-li zde něco bezděky úsilím, jímž by se tam málem dvojnásobný účinek způsobil.

Rád bych tedy předběžně a pod rukou zvěděl, jak by se asi návrh u Matice České přijal, kdyby se jí Jednota se svým jměním a se svými údů nabícela, tak aby to vše Matice převzala dle stanov vlastních a Jednota by přestala. Neboť teprv když budu věděti, jak by se takové nabídnutí u Matice přijalo, teprv potom mohu takový návrh našemu výboru a valného shromáždění předložiti, aby se na něčem usnesli. Přiložil jsem Ti tedy tuto p o č e t celé věci a žádám Tě, abys jej buď Erbenovi neb Purkynovi neb komukoliv sdělil, jenž by tu věc nestranně (anebo k naší straně) uvážil, na náležitém místě předběžně s u b r o s a k poraděni přednesl a výsledek té porady, či vlastně vyhlídku se stanovíště toho co možná b r z o mně neprostředně, anebo Tobě sdělil.

Ty sám hled se smýšlením svým o té věci k návrhu mému nakloniti; neboť věř, stav sil aktivních, mravních a intelektuálních v Jednotě jest tak bídný, že darmo o tom mluvíti. Darma tedy proti vodě se namáhati. Stane-li se rozejtím Jednoty 170 Moravanův zakladateli Matice, což by snad nyní ještě možná bylo, tož je získáno, co nejvíc možná; rozplizne-li se ale Jednota za rok za dva, a déle sotvy vytrvá, nezbude po ní pak ani tolik. Snad by se o tu věc zvláště Purkyně interesoval. Rač tedy už toho se ujmouti; než jenom brzo, neboť bude se musiti už v únoru asi valná /i/ shromáda Jednoty svolati, jižto se bude musiti předložiti, co se má státi vzhledem na požadavky zákona o spolcích. Že Jednota jako výrostek z revoluční doby u vlády není u veliké milosti, ačkoli vždy a obzvláště nyní pravým beránkem byla, jest věc patrná, a v tom ohledě též by nás nejedny nesnáze nyní čekaly. Tedy jen brzo sami a se ctí a ve smyslu našich záměrův se rozejtí, než vkrátce bezděky rozpuštění býti. Buď zdrav a odpověz mi brzo /.../

Helzelet

(Dopis Jana Helceleta Ignáci J. Hanušovi. Cit. dle: Jan Kabelík /ed./,
Korrespondence a zápisky Jana Helceleta. Brno 1910, s. 198-200)